

УДК 330.34

СТАЛИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ТА ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

*Я. С. Піщур, к. е. н., професор, ДВНЗ «Львівський державний університет внутрішніх справ»,
yaroslavps@ukr.net*

*О. Л. Черченко, к. е. н., доцент, ДНВЗ «Національна металургійна академія України»,
alcherch@bk.ru*

*Р. Р. Білоскурський, к. е. н., доцент, Чернівецький національний університет
імені Ю. Федьковича*

У статті розкрито сутність основних положень концепції сталого розвитку. Авторами зазначено, що вищеозначене поняття є не лише своєрідним відкриттям сучасної суспільствознавчої думки, але й науковим синтезом багатьох теоретичних положень, які в тій чи іншій мірі мають значне історичне підґрунтя. Досліджено етимологію дефініції «сталий розвиток». Проаналізовано необхідність розмежування сталого розвитку як певного суспільного феномену, суспільного процесу і сталого розвитку як певної наукової концепції, наукової теорії.

Ключові слова: суспільний процес, суспільно-економічна система, сталий розвиток, стабільність, стійкість, концепція сталого розвитку, суспільствознавство.

Постановка проблеми. Потреби людства у сталих умовах руху стають особливо актуальними при переході суспільства від постіндустріального етапу розвитку до інформаційного. Трансформаційні процеси, що відбувалися і відбуваються у сьогоденному глобалізаційному світі характеризуються багатьма радикальними змінами практично у всіх сферах суспільних відносин, вказують на подальше поглиблення суперечностей у системі координат «суспільство-природа», У таких умовах потреба

людства як у збереженні, так і в нарощуванні людського і природного потенціалу для забезпечення життєдіяльності усіх суб'єктів навколишнього середовища стає щедалі актуальною і такою, що настійно вимагає формування нових організаційно-суспільних механізмів сучасного розвитку людства на основі відповідних розроблених концептуально-теоретичних парадигм і постулатів.

Суспільствознавство є однією із таких нових наукових доктрин, які б змогли відповісти на сучасні глобалізаційні виклики є

концепція сталого розвитку, теоретичні положення якої закладають практичні основи для створення організаційно-управлінських механізмів, які повинні бути спрямовані на формування такого еколого-економічного простору, у якому б гармонізувались інтереси всіх його суб'єктів у просторово-часовому вимірі з урахуванням уникнення чи врахування майбутніх виникаючих загроз.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Широке коло питань проблематики сталого розвитку на макро-, мезо- та мікрорівнях, формування та реалізації політики сталого розвитку, механізмів ресурсного забезпечення сталого розвитку розробляють провідні вітчизняні та закордонні наукові школи. Вказані вітчизняні вчені зробили значний вклад у постановку проблематики сталого розвитку Б. В. Буркинський [1], Т. П. Галушкіна [2], З. В. Герасимчук [3], Б. М. Данилишин [4], М. І. Долішній [5], М. З. Згуровський [6], І. І. Лукінов [7], Л. Ц. Масловська [8], В. М. Трегобчук [9], Ю. Ю. Туниця [10], В. Я. Шевчук [11], О. В. Шубравська [12] та ін.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз поглядів та обґрунтування концепції сталого розвитку, його розмежування як певного суспільного феномену, суспільного процесу і сталого розвитку як певної наукової концепції, наукової теорії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поглиблення теоретичного обґрунтування сучасних закономірностей і тенденцій суспільно-економічного розвитку є необхідним і зумовлено і тою обставиною, що існуючі наукові уявлення щодо механізмів їх реалізації здебільшого зводяться до з'ясування суті протікання лише однієї із фаз циклічного розвитку спаду, стабільності чи зростання. Про те, складність вирішення такої проблеми полягає якраз у тому, що незважаючи на те, що загальна глобалізаційна тенденція розвитку суспільства характеризується прискореністю, прогресивністю, в окремих суспільно-природних підсистемах, в окремих часових періодах досить складно визначити стан, динаміку і структуру їх суспільно-економічного розвитку. Саме тому, для оцінки і прогнозування змін у розвитку соціальної, економічної та екологічної під-

систем доцільно чіткіше сформулювати основні теоретико-методологічні принципи, які лежать в основі концепції сталого розвитку, як такої, що у значній мірі відповідає сучасним науковим уявленням про закономірності сучасного суспільно-економічного розвитку. Такі чітко сформульовані принципи безумовно зв'язують наукові знання із реальною дійсністю, є тим зв'язуючим містком між теорією і практикою, оскільки розкриття їх змісту створює теоретичну «платформу» для розробки та побудови різноманітних моделей функціонування як соціальних, так і економічних та екологічних підсистем, формує науково-методичне та організаційно-практичне підґрунтя для планування і прогнозування розвитку цих підсистем, є методологічною основою формування стратегії сталого розвитку.

Слід зазначити, що теперішнє трактування основних положень концепції сталого розвитку це не лише своєрідне відкриття сучасної суспільствозначної думки, але й науковий синтез багатьох теоретичних положень, які в тій чи іншій мірі мають значне історичне підґрунтя. При цьому, слід мати на увазі, що самі концептуальні положення теорії сталого розвитку ґрунтуються на врахуванні базових принципів не тільки економічної науки, але й інших галузей суспільствознавства. Тому доцільно окреслити у контурній формі ті теоретичні надбання, які стали теоретичним фундаментом для формування концепції сталого розвитку.

Ще Арістотель обґрунтував двоїсту природу вартості, а Фома Аквінський започаткував науковий термін, «багатство природи». Значно пізніше В. Петті здійснив наукову оцінку природних факторів (землі, ресурсів, клімату) та праці. Класики політичної економії А. Сміт та Д. Рікардо заклали основи трудової вартості, а Дж. Мілль врахував динамічну складову, що знайшло своє наукове доповнення при переході від статичної теорії рівноваги до теорії руху. Томас Мальтус обґрунтував певну залежність між демографічним чинником (зростанням народонаселенням) та виробництвом предметів споживання, що давало йому підстави зробити висновок про можливість появи кризи перенаселення та соціально-екологічної катастрофи.

Класики марксистської теорії, досліджуючи закономірності розвитку капіталістичного способу виробництва, визначили ряд фундаментальних положень щодо тенденцій розвитку індустріального та постіндустріального суспільства. М. Вальрас та К. Менгер теоретично обґрунтували концепцію загальної рівноваги соціально-економічної системи, а інституціоналісти довели домінуючу роль інформаційного чинника у процесі розвитку цієї системи [13, с.8]. Новітня ж історія розробки проблематики сталого розвитку тісно пов'язана із аналізом соціально-економічних та еколого-економічних чинників, що спричинили розвиток науково-технічного прогресу у 60-80 роках минулого століття.

Досліджуючи еколого-економічні аспекти загальних тенденцій розвитку суспільства, так звані неомальтузіанці Дж. Форрестер, А. Печчеї, Д. Медоуз [14] зробили висновок про межі економічного зростання, який ґрунтувався на необхідності визнання доцільності обмеження промислової діяльності, чисельності населення планети й рівня споживання.

Представники наукової школи технологічного детермінізму американські економісти Дж.-К. Гелбрейт та В. В. Ростоу, заперечували такі наукові погляди, вони, а також сучасний економіст Р.-М. Солоу вказували на те, що саме науково-технічний прогрес значно розширює межі економічного зростання й соціально-економічного розвитку, змінює при цьому не тільки кількісні параметри продуктивних сил, що визначають загальні ознаки зростання й розвитку, але й істотно видозмінює якісну характеристику умов життєдіяльності людей за рахунок того, що поява новітніх інноваційних технологій дозволяє впливати як на покращення навколишнього екологічного середовища, так і на рівень задоволення зростаючих потреб населення [15, с.50].

Теоретики індустріального та постіндустріального суспільства американські соціологи-економісти Д. Белл та Е. Тоффлер досліджуючи соціальні аспекти процесів зростання й розвитку суспільства під впливом науково-технічного прогресу зробили ряд цікавих наукових висновків, які так чи інакше вплинули на розробку концепції ста-

лого розвитку. Зокрема, заслуговують наукової уваги їх положення про те, що при переході від індустріального до постіндустріального суспільства має місце перехід від виробництва товарів до економіки послуг, що у структурі зайнятості домінує професійний та технічний клас, що значно пояснюється роль науки у проведенні інноваційної політики, що поглиблення інтелектуалізації праці спричиняє залучення вчених до політичних процесів, що багатство й влада перетворюється на цінності, до яких прагнуть і які намагаються отримати класи [15, с.51].

Доцільно зауважити про цей незаперечний факт, що незважаючи на марксистсько-ленінський ідеологічний підтекст, певний внесок у розробку проблематики економічного зростання й розвитку (практичні моделі перебудови, прискорення, втілення у політиці СРСР) такі відомі радянські вчені-економісти як Л. І. Абалкін [16], О. І. Ноткін [17], В. К. Черняк [18], Ю. В. Яковець [19] та ін.

По суті, узагальнено їх наукова позиція зводилась до виділення трьох категорій розвитку: збільшення масштабів продуктивних сил (економічні ресурси) – кількісний аспект; структурні зміни у складі елементів – структурний аспект; зрушення в усереднених та індивідуальних корисностях, споживчих якісних характеристик окремих елементів продуктивних сил – якісний аспект. Враховуючи те, що кількісний аспект характеризує екстенсивний розвиток продуктивних сил, а структурний і якісний – інтенсивний тип розвитку, автори цих ідей приходять до висновку, що саме науково-технічний прогрес безпосередньо сприяє якісному і структурному вдосконаленню продуктивних сил суспільства.

В концепції сталого розвитку зробили значний внесок і українські вчені. Ще класики української економічної думки В. Вернадський, С. Подолинський були занепокоєні проблемою «виживання майбутніх поколінь» і розробили наукові дороговкази її вирішення. Сучасний стан розробки проблематики сталого розвитку можна охарактеризувати таким чином. Провідною організацією, яка досліджує національну специфіку досягнення мети сталого розвитку України є

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» під керівництвом академіка НАН України М. А. Хвеси́ка. Вчені-спеціалісти цієї установи плідно і творчо розробили і розробляють як ідеолого-філософські, так і концептуально-теоретичні засади сталого розвитку. Результати цих розробок знайшли своє відображення як у чисельних публікаціях (монографіях, статтях, так і в обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів до формування наукових основ стратегії сталого розвитку [20, с.465].

Зокрема, висвітленню цивілізаційних аспектів методологічних проблем сталого розвитку присвячена колективна монографія як результат науково-дослідної роботи працівників кафедри філософії Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана у межах теми «Концепція сталого розвитку: цивілізаційний контекст» що включена Міністерством науки України до державного реєстру наукових досліджень на 2006–2010 рр. [21, с.295]. Крім уже сформованих наукових шкіл, предметом досліджень є концептуальні засади сталого розвитку, значний внесок у розробку цієї проблематики зробили й окремі вітчизняні вчені. Так, В. М. Боголюбов аналізує проблеми сталого розвитку суспільства у контексті формування професійної компетентності магістрів-екологів [22, с.324]. Л. В. Проданова розглядає процеси забезпечення сталості економічної системи в умовах глобалізації [23, с.364], а В. В. Горлинський висвітлює ціннісно-філософські аспекти сталого людського розвитку [24, с.378].

Про актуальність проблематики сталого розвитку засвідчує і той факт, що в деяких вищих навчальних закладах введено для вивчення і викладання такий навчальний курс як «Основи стійкого розвитку», провідним автором якого є професор Л. Г. Мельник [25, с.383; 26, с.654].

Тематика сталого розвитку стала предметом наукового обговорення на теоретико-практичних конференціях, організаціями яких є навчальні заклади у таких містах як Тернопіль, Суми, Дніпропетровськ, Кам'янець-Подільський [27, с.372; 28, с.193; 29, с.340; 30; 31, с.108].

Популяризацією тематики сталого розвитку значну увагу приділяє спеціалізований міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки», який регулярно видає університет економіки і підприємництва (м. Хмельницький), а засновником є Білоцерківський національний аграрний університет.

Навіть такий фрагментарний аналіз стану розробки проблематики сталого розвитку засвідчує про те, що в Україні наукове співтовариство зацікавлені розробкою проблем подальшого розвитку вітчизняної економіки з урахуванням сучасних новітніх досліджень у цій важливій сфері суспільствознавства. У цьому контексті робимо посилання на інформаційно-аналітичну довідку, яку подав В. М. Боголюбов, у якій, зокрема, зроблена диференціація проблематики сталого розвитку із посиланням на конкретних авторів, згідно якої виділяються концептуальні та методологічні підходи до формування стратегій і принципів переходу суспільства до сталого розвитку [22, с. 13–17].

Історико-теоретичний аналіз наукових поглядів на з'ясування суті такого глобально-суспільного феномену як сталий розвиток дозволяє визначити ряд дискусійних питань, від правильної відповіді на них у великій мірі залежить і глибина розкриття теоретичного змісту цього поняття. Слід зразу ж зауважити, що у науковій літературі досить часто зустрічаються різноманітні тлумачення самого терміну «сталий розвиток». Не вдаючись до формально-логічного аналізу співзвучних термінів «сталий», «стійкий» чи навіть «стабільний», вважатимемо, що особливої відмінності у змістовному їх трактуванні досить складно їх диференціювати. Тому, можемо стверджувати, що вживаючи термін «сталий розвиток», змісту цього поняття цілком можуть відповідати і такі терміни як «стійкий розвиток» чи «стабільний розвиток». Тобто, на нашу думку, це не той випадок, коли потрібна додаткова словесна «еквілібристика» щодо намагання «боротися» за чистоту понятійно-категоріального апарату науки.

Найважливішим у такому плані є необхідність розмежування сталого розвитку як певного суспільного феномену, суспільного процесу і сталого розвитку як певної

наукової концепції, наукової теорії. Тобто, доцільно завжди чітко відрізнити сталий розвиток в онтологічному та гносеологічному планах. Зокрема, слід сприймати сталий розвиток як певний етап, фазу у самому циклі економічного розвитку, оскільки, крім стабільності, стійкості розвитку системи, мають місце такі його характеристики як спад, піднесення, занепад. Тому цілком логічно можна стверджувати, що виділивши об'єкти і суб'єкти сталого розвитку цілком можливо виділити і як певні його рівні (глобалізаційний, національний, регіональний, індивідуальний), так і певні сфери життєдіяльності (соціальна, економічна, екологічна).

Для більш повної характеристики сталого розвитку як суспільного феномену доцільно аналізувати його як у просторово-часовому вимірі (територія, минуле, майбутнє), так і необхідно визначити його кількісно-якісні характеристики (параметри, індекси), що створює необхідну теоретико-методологічну основу для моделювання і прогнозування соціально-економічного розвитку.

При дослідженні суті сталого розвитку крім використання зазначених вище філософських, діалектико-логічних категорій простір, час, кількість, якість важливе методологічне значення відіграють такі категорії як зміст і форма, причина і наслідок, загальне особливе і одиничне, суть і явище, суперечності та ін. Це означає, що наукове сприйняття сталого розвитку має таке перевернене на предмет пошуку наукової істини методологічне підґрунтя як діалектична логіка, оскільки останнім часом із зрозумілих причин, її понятійно-категоріальний апарат втрачає свою теоретичну потугу і практично не використовується в сучасних теоретико-методологічних дослідженнях. Однією із причин такого відкидання цього потужного методологічного інструментарію є намагання надати йому ідеологічне забарвлення і сприймати як щось минуле, застаріле.

На наше глибоке переконання, науковий пошук істини є просто неможливим без врахування набутого минулого досвіду, а його ефективність, у першу чергу, залежить від вміння його використовувати у процесі теоретичного аналізу. Тоді можемо чітко

стверджувати, що врахування застосування категорій, законів, принципів діалектичної логіки як важливого методологічного інструментарію, навіть при дослідженні такого феномену як сталий розвиток не можна огульно відкидати чи зовсім не сприймати. Адже сходження від конкретно-чуттєвого до абстрактного і від нього до практики і є якраз науковим пошуком істини.

Якщо ж уточнити наведені положення, то це означає, що формування теорій сталого розвитку на основі визначеної концепції передбачає визнання її як відносно самостійної теоретичної системи із своїм понятійно-категоріальним апаратом, своєю логічно обґрунтованою внутрішньою категоріальною структурою. Такий підхід, на нашу думку, дозволяє значно посилити науково-практичну актуальність і зацікавленість до проблематики сталого розвитку, і при цьому зовсім не відкидає необхідність і можливість застосування таких більш сучасних методологічних інструментів як системний підхід і т. п.

Такі основні поняття в методології системного підходу, зокрема, як система, елементи, структура, функція цілком придатні для більш глибокого сприйняття сталого розвитку як системно-комплексного феномену. Наприклад, на наше глибоке переконання, розкриття суті сталого розвитку тільки через три його складові (соціальну, економічну, екологічну) буде більш повним і аргументованим при включенні у процес до-слідження у якості його предмета ще одну підсистему, у якій знайдуть своє теоретичне відображення внутрішні структурні взаємозв'язки між визначеними підсистемами. Саме тому, у нашому науковому дослідженні спеціально присвячений розділ, у якому висвітлюються організаційно-управлінські проблеми цих взаємозв'язків.

У процесі дослідження проблематики сталого розвитку ще однією важливою теоретико-методологічною проблемою є аналіз його специфічної «дорожньої карти» – алгоритму перетворення теоретичних знань у суспільну практику. Адже дійсно, практичне значення будь-якої теорії якраз полягає у тому, щоб отримані наукові результати призвели до підвищення ефективності людської діяльності, безпосередньо впливали на вдос-

коналення систем управління чи регулювання цієї діяльності. Результатом реалізації такого механізму перетворення знань у дійсність є підготовка реальних науково-методичних рекомендацій, різноманітних програм, планів, які і є тим практичним фундаментом, що безпосередньо впливатиме на ухвалення і прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення та підвищення ефективності людської діяльності у тій чи іншій сфері.

Не слід відкидати, розкриваючи безпосередньо практичні (онтологічні) аспекти сталого розвитку, його гносеологічну, пізнавальну природу, оскільки від глибини її мислення сприйняття у значній мірі залежить цивілізаційний характер майбутньої поведінки і діяльності основних дійових осіб, які беруть участь у забезпеченні усталеності соціально-економічного розвитку. Саме цивілізаційна детермінанта, яка включає у себе філософську, моральну, релігійну, економічну, екологічну, соціокультурну, освітньо-виховну, етнокультурну, політично-правову та інші складові, зможе забезпечити формування сучасної світоглядної та науково-дослідницької парадигми мислення і втілити її у відповідну наукову систему понять і категорій [21 с.7].

Крім теоретичної бази формальної і діалектичної логіки, системного підходу та інших загальнонаукових методологічних інструментаріїв, при дослідженні проблематики сталого розвитку не можна обійтись без використання у якості методу аналізу теоретичних положень таких наук як економічна теорія, соціологія, менеджмент, математика, статистика та інших, дотичних до цієї тематики наукових дисциплін.

Тобто, теоретико-методологічний взаємозв'язок тут є цілком зрозумілим: теоретичні положення вказаних наук також є необхідним і надзвичайно важливим методологічним інструментарієм наукового пізнання досліджуваного суспільного феномену – сталого розвитку.

Висновки. Отже, теоретико-методологічний аналіз концептуальних засад сталого суспільно-економічного розвитку обов'язково повинен передбачати адаптацію його застосування до конкретних суспільно-економічних обставин та реалій. Тому, фор-

мування оптимального навколишнього середовища для забезпечення сталого розвитку, у т. ч. і в Україні, апіорі передбачає створення належного механізму державно-правового регулювання в умовах стабільного суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку. А це означає, що у сучасній кризовій ситуації, яка склалася в Україні, потрібно закладати надійний та ефективний фундамент для забезпечення майбутнього стійкого, стабільного розвитку суспільно-економічної системи України.

Література

1. Буркинський Б. В. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні / Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна, В. Є. Реутов. – Одеса : ІПРЕД НАН України – Саки : ПП «Підприємство Фенікс», 2011. – 348 с.
2. Галушкіна Т. П. Економіка природокористування: навч. пос. / Т. П. Галушкіна. – Харків : Бурун книга, 2009. – 480 с.
3. Герасимчук З. В. Теоретичні основи інституційного забезпечення стимулювання сталого розвитку регіону / З. В. Герасимчук, В. Г. Поліщук // Регіональна економіка. – 2011. – № 4. – С. 30–47.
4. Данилишин Б. М. Економіка України: кризис развития и перспективы модернизации / Б. М. Данилишин. – К. : ЗАТ «Нічлава», 2010. – 414 с.
5. Долішній М. І. Регіональна політика: методологія, методи, практика : монографія / Інститут регіональних досліджень НАН України; редкол.: відп. ред. М. І. Долішній. – Львів, 2001. – 720 с. (фрагмент)
6. Згуровський М. З. Роль инженерной науки и практики в устойчивом развитии общества / М. З. Згуровський, Г. А. Статюха // Систем. дослідж. та інформ. технології. – 2007. – № 1. – С. 19–38.
7. Лукінов І. І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ століття) / І. І. Лукінов. – Київ, 1997. – 415 с.
8. Масловська Л. Ц. Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика / Л. Ц. Масловська. – Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2003. – 365 с.
9. Трегобчук В. М. Екологічні пріоритети пореформеного розвитку АПК України / В. М. Трегобчук // Основні напрями високоефективного розвитку пореформеного агропромислового виробництва в Україні на інноваційній основі: зб. наук. пр. – К. : ІАЕ УААН, 2002. – С. 161–170.
10. Туниця Ю. Ю. Екологічна конституція Землі: перша українська версія побудови каркасу / Ю. Ю. Туниця, Т. Ю. Туниця, С. Н. Раєвський // Регіональна економіка. – 2007. – № 2. – С. 7–21.
11. Шевчук В. Я. Екологічне управління. Підручник. / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
12. Шубравська О. В. Державні цільові програми як інструмент забезпечення сталого економіч-

ного розвитку / О. В. Шубравська // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – т. № 10. – С. 12–19.

13. Фоміна М. В. Сталий розвиток економіки в умовах глобалізації: теорія і методологія / М. В. Фоміна // автореферат докт. дис... – Донецьк, 2010. – 38 с.

14. Медоуз Д. Пределы роста. 30 лет спустя = Limits to growth. The 30-year update. / Д. Медоуз. – М.: Академкнига, 2007. – 342 с.

15. Проданова Л. В. Економічне зростання й економічний розвиток: забезпечення сталості економічної системи: [монографія] / Л. В. Проданова. – Донецьк : ТОВ «Східний видавничий дім», 2011. – С. 50–51.

16. Абалкин Л. И. Россия: поиск самоопределения : Очерки / Леонид Абалкин; Рос. акад. наук. – М.: Наука, 2002 (ППП Тип. Наука). – 424 с.

17. Ноткин О. И. Основные вопросы определения экономической эффективности социалистического общественного производства и воспроизводства, в кн.: Экономическая эффективность общественного производства в период развитого социализма. – М., 1977.

18. Шевчук В. Я. Розвиток заради порятунку / [Шевчук В. Я., Черняк В. К., Ковальчук Т. Т., Педан М. М., Панков О. І. та ін.] – К.: Геопринт, 2016. – 227 с.

19. Яковец Ю. В. Глобальные экономические трансформации XXI века: [монографія] / Ю. В. Яковец и др. – М.: Экономика, 2011. – 377 с.

20. Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього: [монографія]; за ред. акад. НАН України М. А. Хвеси́ка. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 465 с.

21. Методологія сталого розвитку: цивілізаційний контекст: [монографія] / [В. Х. Арутюнов, С. І. Петрухін, В. М. Сві́нціцький та ін.] – К.: КНЕУ, 2010. – 296 с.

22. Боголюбов В. М. Сталий розвиток суспіль-

ства: соціально-екологічні аспекти формування професійної компетентності магістрів-екологів: [монографія] / В. М. Боголюбов. – Херсон, 2013. – 324 с.

23. Фоміна М. В. Проблеми сталого економічного розвитку в умовах глобалізації: [монографія] / М. В. Фоміна. – Донецьк : ДонНЕУТ, 2010. – 364 с.

24. Горлинський В. В. Філософія безпеки і сталого людського розвитку: ціннісний вимір: [монографія] / В. В. Горлинський. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2011. – 378 с.

25. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. для післядипломної освіти / Л. Г. Мельник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 383 с.

26. Основи стійкого розвитку: навч. пос.; за заг. ред. д. е. н., проф. Л. Г. Мельника. – Суми : Університетська книга, 2005. – 654 с.

27. Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації: [матеріали наук.-практ. Інтернет-конф.] (9–10 грудня 2010 р.) – Тернопіль : Крок, 2010. – 372 с.

28. Економічні проблеми сталого розвитку: [Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції] (м. Суми, 3–5 квітня 2012 року). – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 193 с.

29. Наукові засади сталого розвитку економіки: [Матеріали міжнарод. наук.-практ. Інтернет-конф.] (16–17 червня 2011 р.) – Тернопіль : Крок, 2011. – 340 с.

30. Сталий розвиток підприємств, регіонів, країн: [матеріали міжнар. наук. конф.] (5–7 листопада 2012 р., м. Дніпропетровськ). – Д.: Нац. гірничий університет, 2012. – Т. 1. – 154 с., Т. 2 – 240 с.

31. Стратегія і тактика сталого розвитку економіки України: [Матеріали міжн. наук.-практ. Інтернет-конференції на базі Подільського державного аграрно-технічного університету], (м. Кам'янець-Подільський, 1–2 листопада 2012 р.). – Тернопіль : Крок, 2012. – 108 с.

УСТОЙЧИВОЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ: ЭВОЛЮЦИЯ ВЗГЛЯДОВ И ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Я. С. Пицур, к. э. н., профессор, ГВУЗ «Львовский государственный университет внутренних дел», А. Л. Черченко, к. э. н., доцент, ГВУЗ «Национальная металлургическая академия Украины», Р. Р. Билоскурский, к. э. н., доцент, Черновицкий национальный университет имени Ю. Федьковича

В статье раскрыта сущность основных положений концепции устойчивого развития. Авторами отмечено, что вышеуказанные понятия являются не только своеобразным открытием современной общественно-научной мысли, но и научным синтезом многих теоретических положений, которые в той или иной степени имеют значительное историческое основание. Исследована также этимология дефиниции «устойчивое развитие». Сделан анализ необходимости разграничения устойчивого развития как определенного общественного феномена, общественного процесса и устойчивого развития как определенной научной концепции, научной теории.

Ключевые слова: общественный процесс, общественно-экономическая система, устойчивое развитие, стабильность, устойчивость, концепция устойчивого развития, обществоведение.

SUSTAINABLE SOCIAL-ECONOMIC DEVELOPMENT: EVOLUTION OF VIEWS AND
THEORETICAL ANALYSIS

*Ya. S. Pitsur, Ph. D (Econ.), Prof., SHEI «Lviv National University of Internal Affairs»,
O. L. Cherchenko, Ph. D (Econ.), Ass. Prof., EI «National Metallurgical Academy of Ukraine»,
R. R. Biloskursky, Ph. D (Econ.), Ass. Prof., Chernivtsi National University named after
Yu. Fedkovych*

The essence of the main points of sustainable development concept is revealed. It is noted that the above concepts are not only a kind of discovery of modern society thought, but also the scientific synthesis of many theoretical positions that, in varying degrees, have a considerable historical background. The etymology of the definition «sustainable development» is investigated. The necessity of differentiation between sustainable development as a specific social phenomenon, the social process and sustainable development as a scientific concept, scientific theory is analyzed.

Keywords: social process, social-economic system, sustainable development, stability, sustainability, sustainable development concept, social science.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Пилипенко Г. М.

Надійшла до редакції 03.02.17.